

VALOMA BALUWA YA PAULI KWA VANDU VA LOMA ULONGULELU

Chitabu achi cha Valoma chayandikiwili na ndundami Pauli gati ya mwaka milongu muhanu na mchechi na milongu muhanu na nani payip- itili kukandila pawonikili Yesu.

Pauli avelili akalihela kuvatyangila vandu yivamjumila Kilistu va aku Loma, Topi alayishili baluwa ayi kuvalayisha vandu vonda, Vayawudi na vangajila kuva Vayawudi, yivamjumila Kilistu va aku Loma. Chipindi payandikeyi baluwa ayi avelili akwikala mumbwani ya Kolindu. Pauli ayandikili baluwa ayi ili vandu va milima yonda vaweshi kujumila na kumpikana Yesu Kilistu sula ya 16:26.

Chitabu achi cha Loma chitawuka munu kwa vandu yivamjumilili Kilistu kila mahali na kila chipindi kwanongwa ya ndambu yila Pauli akuhimulila lipala na finofu munu ulowolu wu- tuuwesha kuwupata kwa deha ya Yesu Kilistu. Wuwula wula Pauli kavika pamu Chilongu cha Nyanyi cha Yesu Kilistu na lilaghanu lya dahili. Yivapwembukili vatangalili vakudeta, msitali wuvelili likigha muchitabu achi ndi sula ya 1:16 yiideta ngwiwonela ha chindipa Chilongu cha Nyanyi cha Kilistu kwanongwa ndi liwovi lya Chapanga liyegha ulowolu kwa kila mundu yajumila kwaa kwa Vayawudi pambeli kwa van- gajila kuva Vayawudi. Mwambu wa kwaa wa

Loma sula ya 1-12 kwamugati yikwilata umanyi wumwilata Chapanga, mwambu wa pili sula ya 13-15 yina malayishu vatangalili va kugola kwanongwa ya ngalilu ya kumjumila Yesu.

Fivelili amu kwa chikata,

Pauli akukandagha baluwa shaki kwa kwimanyisha mweni na kudeta akumyandikila ghani sula ya 1:1-15.

Pambeli akuyandika ndambu ya mundu waveli musambi na ndambu ya kuwasha kulowuliwa kwa deha ya Yesu Kilistu sula ya 1:16-11:36.3.

Pafipitili afi Pauli akulayisha nayililu sha kugola mungalilu ya kumjumila Kilistu sula ya 12:1-15:13.

Pauli akumalilila chitabu cha Loma kwa kuva-gayila lulayilayi vandu yivamjumilili Kilistu va aku Loma sula ya 16.

Lulayilayi lwa Pauli lwa Chilongu cha Nyanyi

¹ Nenga Pauli, mvanda wa Yesu Kilistu. Chapanga kasonyela kuva ndundami na kangema kulandula Chilongu chaki cha Nyanyi.

² Chilongu cha Nyanyi achi ndi chavajangili dahili vandu kupitila vambuyi vaki Mumayandiku Vang'alili.

³ Achi Chilongu cha Nyanyi yichimwilata Mwana wa Chapanga, Bambu wetu Yesu Kilistu yawonikili kwa ndambu ya mvili, mulukolu lwa Dawudi,

⁴ Kwa ushukushu, Mfuki Mng'alili amlangushili kwa liwovi kucha ayu Yesu Kilistu ndi Bambu Mwana wa Chapanga.

⁵ Kupitila mweni Chapanga atugayilili usangi tuvi vandundami kwa usangi wa Yesu Kilistu ili ndivalongoshi vandu va milima yosi vajumili na vakombikeshi.

⁶ Yumwi wuwowu yimukemiwili muvi vandu va Yesu Kilistu.

⁷ Na ponopa nguvayandikila mwavosi yumwi yimuvelili Loma yavatamili Chapanga na yimukemiwili kuva vang'alili vaki.

Ngualuvila usangi na kusika kufuma kwa Tati wetu Chapanga na Bambu wetu Yesu Kilistu.

Kumlumba Chapanga

⁸ Ngumulumba tanila Chapanga wangu kupitila Yesu Kilistu kwanongwa ya mwavosi yumwi, nongwa mlima wosi wupikanila ujumilwa wenu.

⁹ Chapanga yindimkimbanikila kwa ndima yangu yosi kwa kulandula chilongu cha Nyanyi cha mwana waki, ndi mtovilela wa nenga kwa chila chinandula ndi nakaka. Mweni kamanya kucha nguvakumbuka,

¹⁰ Chipindi chosi ngudadava. Ngumuluva Chapanga agoli nyisi kuvatyangila yumwi majuva vavava.

¹¹ Kwanongwa ngudayila munu kuvawona yumwi, ili tuvaghani pamu na yumwi fupu ya chindima, ili mudindali.

¹² Chidayila kudeta ndi achi, twavosi yuwi na nenga twitangi muujumilwa kwa chipindi chimu, kila mundu kwa ujumilwa wa monga.

¹³ Valongu vangu, ngudayila mumanyi, kucha myanja yitangalili ndadayilagha kuvatyangila yumwi, lakini kuna chindu chinimba. Ngadayileyi mbatu vandu yivamkovikela Kilistu kufuma

kwa yumwi kucha wundivapatili Vangutungu va Vayawudi vamonga.

¹⁴ Ndina nongwa kwa Vagiliki na vangutungu, yivapwembukili na vangajila kupwembuka, yivavelili na luhala na vangajila luhala.

¹⁵ Ponopa ngudayila munu kulandula Chilongu cha Nyanyi kwa yuwi yiwikala Loma.

Liwovi lya Chilongu cha Nyanyi

¹⁶ Nguwona chindipa ha kulandula Chilongu cha Nyanyi, cheni ndi liwovi lya Chapanga yavalowola vandu vosi yivajumila. Yakwaa Vayawudi wuwula kwa Vagiliki.

¹⁷ Kwa ujumilwa Chilongu cha Nyanyi chikulangusha lipala hela ndambu Chapanga wavagola vandu kuva vasangi pawulongolu yaki, kukandila kwaa mbaka mbelu, ngimu wuyiyandikiwili. “Pambeli mundu dayigoli goleki kwa ujumilwa wa Chapanga.”

Livifyu lya kubava vandu

¹⁸ Maya va Chapanga kufuma kumbindi vasunukila uvifyi wawu na wafu wosi wa vandu yivawulimba unakaka.

¹⁹ Chapanga davapi asabu, kwanongwa fyosi fidayileyi kumanyika kwilata Chapanga fiva lipala. Chapanga kafigola fivi lipala kwa veni.

²⁰ Kukandila Chapanga palumbili mlima, uwesu waki wa jola na uchapanga waki, ukuwoneka kwa mesu kwa fila fyalumbili. Pambeli vandu davapati ha njila yoyosi ya kwitasha kwa chila chalumbili.

²¹ Hata leki vamanya kuna Chapanga, vamujumili ha kucha mweni ndi Chapanga wala

kumulumba, ila vayaghamilili muufyangu wawu na hoshu shawu sivelili na upufi sitayiwa chisi.

²² Vakwijuma kucha vana luhunja kumbi vapufi.

²³ Valeka ukomi wa Chapanga yayikala jola, badili yaki vakovikela ukomi wa ming'omung'omu yivelili na chilangushilu cha vandu yivasova, vang'ongolu na vambongu na vang'ongolu yivakuluwuka.

²⁴ Kwanongwa ya afi Chapanga avalekili mudobukelu sha ngunda shawu, vakovikeli wafu wawu, mbaka vayigolela milandu ya chindipa munjimba shawu veni kwa veni.

²⁵ Vawughalambulili unakaka wa Chapanga kuva udesi, vachigondamila chilumbi hela na kuchijuma badili ya Mulumbi yadayiliwa kujumiwa jola! Yina.

²⁶ Topi Chapanga avalekili vakovikeli dobukelu shawu sha chindipa. Hata vadadala valeka kutang'ana na valumi ngimu wuyivelili kukandila pamlima na vayifika veni kwa veni.

²⁷ Na valulumi na veni wuwowu vakuleka kugola ngimu Chapanga wavalumbili mlulumi na mdadala vakwidobukela valulumi kwa valulumi vakwigolela findu fya chindipa na kuyiyeghela veni asabu yidayiliwa kwa findu fyawu fya wafu.

²⁸ Kwanongwa vandu ava valemili kuva na Chapanga mumahala vawu, Chapanga avalekili vakovikeli mahala vawu vangajila kujakwa, vagoli fingajila kudayiliwa.

²⁹ Vamema kila chindu cha wafu, upoki, ubafu na ukwafyi. Vava na weyi, uwulaghi na ndewu na ujangi na natilu ya wafu na uhesi,

³⁰ yivavelili na mbayishilu na yivamunyekwa Chapanga na vasugu na vangajila kukangajila na vavelili na chinyuku na yivagola findu fya wafu na vangajila kuvatundamila valeli vawu,

³¹ na vangajila luhunja na vangajila kugola jangi shawu na vangajila kuvatama valongu vawu na vangajila lusungu kwa vamonga.

³² Na yivamanya nendu highilu ya Malawu va Chapanga, kucha yivadayiliwa njifwa. Kandi veni vagola afi hela ha, ila vakuvajuma vamonga kwa fila fivagola.

2

Highilu ya Chapanga

¹ Topi valongu vangu, damuweshi ng'odu kwitasha, yumwi yimuvahigha vayenu na chimuvahighila vayenu pambeli mukugola findu fifila fila fivagola mukwihigha mwaveni.

² Tumanya kucha highilu ya Chapanga kwa vala yiva gola findu kucha afi ndi ya nakaka.

³ Lakini yuwi ghanja yiwuvahigha vala yivagola findu fya wafu na yuwi ukugolagha wuwowu, wuli, ukwihola dawuyilyepi na highilu ya Chapanga?

⁴ Awu pamonga ukuwubedala usangi waki mkomi na uwunilifu waki na luseku lwaki, ngajila kumanya kucha nakaka usangi waki Chapanga wukuweshwa kukulongosha uweshi kupomela?

⁵ Lakini kuva na udindalu na chinyuku cha ndima nahawu ukwiyandikila asabu kwa lijuva

lila maya va Chapanga na highilu ya ugoleki dayiwoneki.

⁶ Lijuva ali Chapanga damuhombi kila mundu ngimu wagolili.

⁷ Vala yivakombikesha kugola fya usangi na kusaka ukomi na ndundamilu ya Chapanga na kungajila kusova, davapati unofu wa jola.

⁸ Lakini vala vamonga yivavelili na milandu ya weka na vakulema findu finofu vakukovikela findu fya wafu, davawili chifuki na maya va Chapanga.

⁹ Kugoboliwa na kutamika dakumpati mundu yoyosi yagola findu fya wafu. Dayivapati Vayawudi tanila pambeli Vagiliki wuwula.

¹⁰ Lakini Chapanga davapi ukomi na ndundamilu na kusika vala yivagola fya usangi. Vayawudi tanila pambeli Vagiliki wuwula.

¹¹ Nongwa Chapanga kana lushawu ha kwa mundu yoyosi.

¹² Vosi yivagola sambu davayaghamili hata leki vavamanya ng'odu Malawu. Na Vayawudi yivaveli na Malawu veni davahighiwi kwa Malawu vavava.

¹³ Nongwa yiva ng'odu vala yivavapikana Malawu ndi vanyanyi ha pawushu ya Chapanga, ila vala yivakamula Malawu ndi davajumiliwi kuva goleki.

¹⁴ Kwa chilangushilu vangutungu va Vayawudi vavahela Malawu va Chapanga vamupili Musa, lakini kila pavagola fila Malawu yivadayila na kulongushiwa na natilu shawu, veni davavi chigelu cha Malawu hata leki vavamanya ha Malawu va Chapanga vamupili Musa.

¹⁵ Ngalilu yawu yikulangusha kucha Malawu vayandikiwa wuwowu mundima shawu. Ndima shawu sikulangusha wuwowu utovileli wa chilongu achi ndi nakaka, kwanongwa hoshu shawu chipindi chimonga sikuvahigha na chipindi chimonga sikuvakusikila.

¹⁶ Topi, kwa Chilongu achi cha Nyanyi nenga nguchilandula, ndi dayivi chipindi Chapanga dahighi milandu ya chifisu ya vandu vosi kwa kupitila Yesu Kilistu.

Vayawudi na Malawu vawu

¹⁷ Yuwi wuli? Umweni ukuyikema Myawudi, ukukamula Malawu va Chapanga vamupili Musa na kwidumba kuva wa Chapanga.

¹⁸ Kwa njila ya Malawu va Chapanga vamupili Musa ukumanya cha dayila Chapanga na ukuweshashawula milandu minofu,

¹⁹ yuwi nakaka ukwiwona kucha yavalongosha vangalimesu na ngesha ya vala yivavelili kuchisi,

²⁰ ukwiwona kucha muwula wa vapufi na vala vangajila kudindala. Kwanongwa yuwi kuna luhala na unakaka mumalawu.

²¹ Topi yuwi ukuvawula vayaku, nongwa liki ukotoo kwiwula umweni? Ukuvalandulila vayaku vakotoo kuhija, lakini umweni ukuhija.

²² Ukudeta, “Mukotoo kugola uwoni,” kunu yuwi muwoni. Ukwinyekwa ming'omung'omu kunu yuwi ukuhija munyumba sha ming'omung'omu.

²³ Ukudumba kucha kukamula Malawu va Chapanga, wuli, ukulola duhu kucha kwa kuvaleka Malawu vaki, ukumbedala Chapanga?

²⁴ Kucha wula Mayandiku Vang'alili wuvadeta, “Vangutungu va Vayawudi, validuka litawa lya Chapanga kwanongwa yimugola yumwi Vayawudi!”

²⁵ Kwingila jandu kwa yuwi dakuvi na mana pawuvakamula Malawu va Chapanga vamupili Musa. Lakini pawuvaleka Malawu, topi, ngiba ungayikalili ngajila kwingila jandu.

²⁶ Leki mundu yangajila kuva muyawudi paghava ngajila kwingila jandu pakombikesha Malawu va Chapanga vamupili Musa, ngiba angayikalili ngajila kwingila jandu.

²⁷ Vandu vangajila kwingila jandu davakuhighi yuwi Myawudi kucha pawuvaleka Malawu va Chapanga, hata leki kuva nawu mayandiku va Malawu na kwingila jandu, lakini veni vakuvakamula Malawu va Chapanga kunu vayingila ng'odu jandu.

²⁸ Tukuweshha ha kudeta, kucha mundu yawoneka kwa panji Myawudi ndi nakaka Myawudi. Mundu akuva Muyawudi ng'odu kwanongwa mweni kayingila jandu.

²⁹ Myawudi wa nakaka ndi yula yaveli Myawudi mundima, ngimu yula yayingilili jandu mundima. Achi ndi chichuku cha Mfuki wa Chapanga na chichuku cha mayandiku va Malawu ha. Mundu wa nahawu akujumiwa na vandu ha, ila akujumiwa na Chapanga.

3

Ujumilwa wa Chapanga

¹ Topi, Myawudi kana liki chamunu pitu vandu vamonga? Awu kwingila jandu kuna fwayida liki?

² Yina, kuna fwayida mwambu wosi. Yakwaa, Chapanga avapili Vayawudi lulayilayi lwaki.

³ Lakini dayivi wuliwuli vandu vamu vanga-jila ujumilwa? Wuli chilongu achi dachiwushi ujumilwa wa Chapanga?

⁴ Ng'odu! Chapanga akusighala wa nakaka majuva vosi hata leki vandu vosi vafyangu. Kucha wula Mayandiku vang'alili wuvadeta, "Kila pawudeta, filongu fyaku fya ugoleki na muhighilu, yuwi ukuweshu"

⁵ Lakini payiva wafu wetu ukuwoneka kucha Chapanga goleki, datudeti liki? Wuli datudeti kucha kavahela haki patugayila asabu? Ng'odu, nguywanga kucha mundu.

⁶ Kwa ndambu ayi ha! Leki yingaveli nahawu, Chapanga angaweshili wuliwuli kuuhigha mlima?

⁷ Wuli nguhighiwa ndiva na sambu? "Nongwa ndivahela unakaka, chindu achi chikumugola Chapanga ghavi msangi munu na kumupa ukomi"

⁸ Yikulinganila na kudeta, tugoli fya wafu ili tupati fya usangi! Naha ndi vamonga wuvatu-jowulili na kutupayishila kucha tuvawula vandu nahawu. Davahighiwi ngimu wuvadayiliwa!

Kwahela mundu yaveli msangi

⁹ Tudeti liki? Wuli yufwi Vayawudi tuva vasangi pawushu ya Chapanga pitu vangutungu

va Vayawudi? Hata padokwa! Kwanongwa nenga ng'ona kala mwanja mtasi, kucha Vayawudi na Vagiliki, vosi vapasi ya wutwa wa sambu.

¹⁰ Ngimu wuvadeta mayandiku.

“Kwahela hata yumu yavelili goleki,

¹¹ kwa hela mundu yamanyili,

wala yamsaka Chapanga.

¹² Vosi vayaghamila

vosi vavifya,

kwahela yagola usangi,

kwahela hata yumu.

¹³ Heleji shawu siva kucha sembi sivelili lipala,

nimi shawu simema ujangi,

mumulomu yawu mukufuma filongu fivelili na usungu kucha wa njoka.

¹⁴ Filongu fyawu fimema malapu makali.

¹⁵ Mawulu vawu vakutuvilila kuyita mwasi,

¹⁶ Kosi kuvayenda vakusaka njifwa na kugoboliwa,

¹⁷ Veni deha ya kusika vayimanya ha.

¹⁸ Pawushu yawu vakumtila ha Chapanga.”

¹⁹ Ponopa tumanya kucha kila chindu chivelili Mumalawu chikuvawomba vandu yivaveli pasi ya Malawu vaweshi ng'odu ili vakotoo kuyilyambishila chindu na mlima wosi wuva pasi ya highilu ya Chapanga.

²⁰ Nongwa kwahela mundu yagoliwa goleki pawulongolu ya Chapanga kwa kukamula Malawu. Chichuku cha Malawu kukulangushila hela mundu kucha kagola sambu.

Kujumiliwa na Chapanga kwa ujumilwa

²¹ Lakini ponopa, ugoleki wa Chapanga yatu-gola vandu vasangi pawulongolu yaki yimanyika kala. Deha ayi yikwidumba Malawu kandi ha. Malawu va Chapanga vamupili Musa na mayandiku va vambuyi va Chapanga vaku-tovilela chindu achi.

²² Chapanga akuvagola vandu kuva vasangi pawulongolu yaki kwa deha ya ujumilwa wawu kwa Yesu Kilistu. Chapanga akugola nahawu kwa vosi yivajumila. Kwahela lushawu lolosi.

²³ Vandu vosi vagola sambi na vayangiliwa ukomi wa Chapanga.

²⁴ Lakini kwa fupu ya usangi wa Chapanga vandu vosi akuvagola kuva goleki pawulongolu ya Chapanga kwa deha ya Yesu Kilistu yavagombola.

²⁵ Chapanga amtawulili Yesu ghavi litambiku, ili kwa mwasi waki, ghavi deha ya kuvawushila vandu sambi shawu kwa kumjumila mweni. Agolili nahawu ili alangushi kucha mweni goleki. Pakwandi Chapanga aveli akwiwunishila ngajila kulola sambi sha vandu.

²⁶ Chipindi achi, ayitashili na sambi sha vandu ili alangushi ugoleki waki. Kwa ndambu ayi Chapanga mweni akulangusha kuva goleki na kumugola mundu yoyosi yivamjumila Yesu kuva goleki.

²⁷ Topi, tukuwasha kuyidumbila liki? Kwahela! Nongwa liki? Wuli, kwanongwa ya kukola Malawu? Ng'odu! Ila kwanongwa tukujumila.

²⁸ Chapanga akumgola mundu kuva goleki pawulongolu yaki kwa ujumilwa. Kwanongwa ha ya kukamula Malawu va Chapanga.

²⁹ Awu, wuli, Chapanga wa Vayawudi weka yawu hela? Awu wa vandu va milima yosi wuwowu? Yina ndi Chapanga wa vangutungu va Vayawudi wuwowu.

³⁰ Chapanga yumu hela, mweni davagoli Vayawudi kuva goleki kwa ujumilwa wawu na vangutungu va Vayawudi wuwowu kwa ujumilwa wawu.

³¹ Wuli, tukugola ujumilwa ughalambushi Malawu? Ng'odu, ila tukuvagayila Malawu vatalami nakamu.

4

Chilangushilu cha Ibulahimu

¹ Topi tudeti ndambu liki chimwilata tati wetu Ibulahimu?

² Kucha Ibulahimu agoliwili kuva goleki pawulongolu ya Chapanga kwanongwa ya chichuku chaki, topi, mweni kana chindu cha kuyidumbila lakini kwa Chapanga ha.

³ Kwanongwa Mayandiku vang'alili vakudeta, "Ibulahimu amjumilili Chapanga. Kwanongwa ya ujumilwa waki Chapanga amgolili kuva goleki pawulongolu yaki."

⁴ Mgola chichuku akuhombiwa ijala yaki. Ijala yaki fupu ng'odu ila akudayiliwa kupokela chindu chiutunga.

⁵ Lakini vandu yivayidumbila ng'odu fivagolili veni, vakumjumila Chapanga yavapomela vawafu, topi, Chapanga akwilenga ujumilwa wa vandu ava, akuvagola kuva goleki pawulongolu yaki.

⁶ Dawudi akudeta naha kwa seku ya yula mundu yanemiliwili na Chapanga kucha goleki ngajila kuyihola fila fyagolili.

⁷ “Vanemiliwi vala yivapomiliwili wafu wawu, sambi shawu sigubikwa.

⁸ Anemiliwi mundu yula Bambu daasiviki ng'odu sambi shaki mungumbungumbu.”

⁹ Ayi kwa vadumulili jandu weka hela, awu na kwa vala vangajila kudumula jandu? Kwa vala vangajila kwingila jandu wuwowu. Kwanongwa twadetili kala, “Ibullahimu ajumilili na mweni Chapanga kamunemela kucha goleki.”

¹⁰ Wuli, Ibullahimu ajumiliwili ngajila tanila kwingila jandu awu payingilili kala jandu? Ngajila tanila ya kwingila jandu payingilili kala ha.

¹¹ Ibullahimu ayingilili jandu pambeli, kwingila jandu kwavelili chilangushilu cha kucha Chapanga amujumilili kuva goleki kwanongwa ya ujumilwa waki waveli nawu akali kwingila jandu. Ponopa Ibullahimu kava tati wa vala vosi vangajila kwingila jandu, yivamujumila Chapanga vagoliwa kuva vagoleki.

¹² Wuwula wula mweni ndi tati wa vala yivayingilili jandu, vala yivayingila jandu weka ha, ila vakwikovikela njila yiyila yila ya ujumilwa wa tati wetu Ibullahimu yakovikelili paghaveyi akali hela kwingila jandu.

Jangi ya Chapanga yikuyangiwa kwa ujumilwa

¹³ Chapanga amjangili Ibullahimu na chileli chaki kucha mlimawu wungaveli wawu. Jangi yagolikili kwanongwa ya Ibullahimu kukamula

Malawu ha, ila kwanongwa ya ujumilwa, mweni agoliwili kuva goleki pawulongolu ya Chapanga.

¹⁴ Leki jangi ya Chapanga davapati vala weka yivakamula Malawu, topi, ujumilwa chindu ha na jangi ya Chapanga chindu ha.

¹⁵ Sambu yikuyegha chifuki cha Chapanga, lakini leki kwahela Malawu dawuweshi ha kugola sambu.

¹⁶ Vala yivaveli mujangi ayi vakwidumba ujumilwa, topi, jangi yikuva kwa usangi wa Chapanga hela na nakaka jangi yivayilata vosi, kwa vala yivakamula Malawu weka ha, ila na kwa vala yivavelili na ujumilwa kucha Ibulahimu. Mweni ndi tati wetu twavosi.

¹⁷ Mayandiku vang'alili vakudeta, "Nguvika wuvi tati wa milima yitangalili." Jangi ayi ndi nakaka cha pawushu wa Chapanga yamujumilili Ibulahimu, Chapanga yavapa unofu yivasovili na alayilili findu fila fingajila kuva fivi.

¹⁸ Ibulahimu ajumilili kunu kwavelili kungajila shuvililu na ndambu ayi kava tati wa milima yosi kucha Mayandiku Vang'alili wuvadeta, "Valeli vaku davavi vatangalili kucha ndondwa!"

¹⁹ Avelili mgogolu wa myaka mya naha, lakini ujumilwa waki wadohukili ha hata padokwa kunu ayiholili mvili waki kucha livawu likomoka na Sala mdala wa Ibulahimu aveli mbendi.

²⁰ Ibulahimu avelili na hoshu ha na yila jangi ya Chapanga, apatili liwovi kwanongwa ya ujumilwa wa Chapanga na amupili ukomi Chapanga.

²¹ Amanyili nakaka kucha Chapanga akuweshu kugola fila fyavajangili.

²² Ndi nongwa Chapanga amujumilili kucha goleki.

²³ Pavadeta kucha, “Ajumiliwili kuva msangi” kwanongwa ya mweni weka yaki hela ha.

²⁴ Chilongu achi chikutwilata na yufwi wuwowu yitumjumilili Chapanga yamushukushili Bambu wetu Yesu munjifwa.

²⁵ Mweni atawuliwili awulayiwi kwanongwa ya sambu shetu, pambeli kashukushiwa nongwa atugoli yufwi tuvi vagoleki pawushu ya Chapanga.

5

Ugoleki pawushu ya Chapanga

¹ Ponopa tugoliwa kuva vagoleki kwa ujumilwa, topi, tuva na kusika na Chapanga kwa njila ya Bambu wetu Yesu Kilistu.

² Kwa ujumilwa wetu, mweni katuyegha munemusi ayi ya Chapanga ponopa tukwikala. Topi, tukusekilela shuvililu ayi yituvelinayu kuva pamu muukomi wa Chapanga.

³ Yina, afi weka ha, ila tukusekilela wuwowu mutabu tukumanya kucha yikutuyegha muuwunilifu,

⁴ na kujumiliwa Chapanga ukutuyegha muujumilwa wa Chapanga na unakaka wukuyegha mushuvililu.

⁵ Shuvililu ayi yiweshi ha kutugola tulepisiwi, kwanongwa Chapanga katupungulila kala mundima shetu utami waki kwa deha ya Mfuki Mng'alili yatusangilili.

⁶ Patuveyi twahela mundu wa kututanga kuwuka mu sambi, chipindechi, Kilistu afwili kwanongwa ya yufwi vawafu.

⁷ Yipusuka ha kwa mundu kusova kwanongwa ya mundu yaveli goleki, pamongapa mundu akuweshwa kusova kwanongwa ya mundu msangi.

⁸ Lakini Chapanga katulangusha kucha katutama, kwanongwa patuveyi tukalihela mu sambi, Kilistu asovili kwanongwa ya yufwi.

⁹ Kucha ponopa tugoliwa vagoleki kwa mwasi wa Kilistu nakaka nendu kucha datulowoki na maya va Chapanga kupitila mweni.

¹⁰ Kwanongwa patuveyi tukali hela vachimd-wama vaki, Chapanga atujovanishili na mweni kwa njifwa ya mwana mundu. Ponopa tujovanihiwa na mweni nakaka nendu datulowuliwi kwa unofu wa Kilistu.

¹¹ Afi hela ha, ila tukusekilela wuwu Muchapanga kwa deha ya Bambu wetu Yesu Kilistu yatugolili tujovi na Chapanga.

Adamu na Kilistu

¹² Kupitila Adamu, sambi yayingilili mumlima, yeni yiyegha njifwa. Topi njifwa yikwila kwa vandu vosi, kwanongwa vosi vagola sambi.

¹³ Malawu pavaveghi vakali hela kwisa, sambi yavelili mumlima, lakini sambi yikuvikiwa mungumbungumbu ha ngajila Malawu.

¹⁴ Lakini kukandila chipindi cha Adamu mbaka cha Musa, njifwa yavatavalili na vala vangajila kugola sambi kucha yila ya Adamu, ya kumvifya Chapanga.

Adamu avelili chilangushilu cha Kilistu yayisili pambeli.

¹⁵ Lakini wafu wa Adamu wulinganila ha na usangi wa Chapanga. Kwanongwa, ngimu sambu ya mundu yumu yiyegha njifwa kwa vandu vosi, kwa utangi wa mundu yumu, ndi Yesu Kilistu, Chapanga kavayongishela vosi usangi na fupu shaki.

¹⁶ Kuna kafwauti gati ya fupu ya Chapanga na sambu ya yula mundu yumu. Kwanongwa pagolili kala wafu mundu yumu yula, Chapanga amuhighili, lakini pavagolili wafu vandu vatan-galili, Chapanga avapili fupu yaki kwa kuvagola vagoleki.

¹⁷ Nakaka kwa sambu ya mundu yumu njifwa yakandili kukwila kwanongwa ya mundu yumu ayu, lakini ndi nakaka nendu kucha chagolili yula mundu yumu, Yesu Kilistu ndi chinofu munu. Vosu yivapokela usangi na fupu ayi ya kugoliwa kuva goleki, davatavali muunofu kwa deha ya ayu yumu, ndi Yesu Kilistu.

¹⁸ Topi livifyu lya mundu yumu yiyegha high-ilu kwa vandu vosi, wuwula wula usangi wa mundu yumu wuyegha ugoleki kwa vandu vosi na kuvapa unofu wa jola.

¹⁹ Na kucha lukilu lwa mundu yumu vandu vatangalili vagoliwili vana sambu, wuwula wula kupikana kwa mundu yumu dakuvagoli vandu vatangalili vavi vagoleki pawulongolu ya Chapanga.

²⁰ Malawu vayisili, kugola findu fya wafu fiy-ongisheki, lakini sambu payiyongishekili, usangi wa Chapanga wayongishekili nendu.

²¹ Kucha wula sambu yikutavala kwa njifwa, wuwula wula usangi wukutavala kwa ugoleki wa Chapanga na kuyegha unofu wa jola kwa njila ya Bambu wetu, Yesu Kilistu.

6

Tukwikala kwa chiganu kwanongwa ya Kilistu

¹ Topi tudeti liki? Wuli, tuyendileli kusighala mu sambu ili usangi wa Chapanga uyongisheki?

² Ng'odu! Yufwi mumilandu ya sambu tusova, datuyendileli wuliwuli kugola sambu?

³ Nongwa mumanya kucha vosi yitubatishiwili tukwilumba na Yesu Kilistu, twabatishiwili na kwilumba munjifwa yaki.

⁴ Patubatishiwili mumachi tuva pamu na mweni munjifwa yaki, yavelili kucha tusikiwa pamu na mweni, ili Kilistu pashukushiwili kwa vasovili kwa chindu chikomi chagolili Tati na yufwi wuwowu twikali ngalilu ya shonu.

⁵ Kwanongwa kucha yufwi twaveli twilumba na mweni munjifwa, wuwowu datuvi pamu na mweni kwa kushukushiwa kwa yivasovili kucha mweni.

⁶ Tumanya kucha ngalilu yetu ya dahili yivangiliwa pamu na Kilistu munjifwa yaki, ili liwovi lya ngalilu ya mvili wuvelili na sambu uyanangiwi, tukotoo kuva kandi vavanda va sambu.

⁷ Kwanongwa vandu yivasovili pamu na Kilistu, valekisheliwa mu sambu.

⁸ Topi, payiva tusova pamu na Kilistu, tukuju-mila kucha datwikali pamu na mweni.

9 Kwanongwa tumanya kucha Kilistu kashukushiwa kala munjifwa, dasovi kandi ha. Njifwa dayimtavali kandi ha.

10 Topi, kwanongwa asovili mwanja wumu hela, sambi yivahela liwovi kandi kwa mweni, ponopa akwikala ngalilu yaki yimu na Chapanga.

11 Wuwula wula yumwi mwiholi kucha musova kwanongwa ya sambi, lakini pamwikala kwa lighanja na Chapanga kwa njila ya Yesu Kilistu.

12 Ponopa, sambi yikotoo kututavala kandi njimba shenu yisisova na kusileka dobukelu shaki.

13 Topi mukotoo kuuleka mwambu wumu wa mvili waku wuvi kucha chindu cha ku-golela sambi. Badili yaki, muyitawuli mwaveni kwa Chapanga kucha vandu yivashukushiwili munjifwa. Mutawuli fuki shenu shosi kwa Chapanga kwanongwa ya ugoleki.

14 Sambu dayivatawali kandi ha, nongwa muva pasi ya Malawu va Chapanga ha, ila pasi ya usangi wa Chapanga.

Vavanda va kugola chila chadayila Chapanga

15 Topi, tudeti liki? Wuli, tugoli sambu kwanongwa tuvapasi ha ya Malawu, ila pasi ya usangi? Hata padokwa!

16 Mumanya kucha pamwitawula mwaveni baha kucha vavanda na kumpikana tunga. Mukuva nakaka vavanda vaki mundu ayu awu vavanda va sambu yeni yitulongoshi munjifwa, awu tumjumili Chapanga atuviki tui goleki.

¹⁷ Hata leki dahili mwavelili vavanda va sambi, lakini ponopa ngumulumba Chapanga kucha kukombikesha ng'ulilu yiwupatili.

¹⁸ Mwalowuliwili muuvanda wa sambi, muva vavanda va ugoleki.

¹⁹ Apa ngudeta ng'ombelu ya majuva vosi ya vandu kwanongwa ya usosuvafu wenu muuvanda. Ngimu wula chipindi chiwutunga mwakoliwili kukimbanikila wafu, wuwowu ponopa mukoliwa na ndima shenu mwaveni kukimbanikila ugoleki kwanongwa ya ung'alili.

²⁰ Pamuveyi vavanda va sambi mwaveli kutali na ugoleki.

²¹ Ponopa mwapatili fwayida liki majuva vala mufindu fila fimufiwonela chindipa ponopa? Na fwayida ya findu afi ndi njifwa!

²² Lakini ponopa mugombuliwa kala muuvanda wa sambi na muva vandumindumi va Chapanga, fwayida yimuveli nayu ponopa ndi ung'alili na kwa afi datupati unofu wa jola.

²³ Kwanongwa ijala ya sambi ndi njifwa, lakini fupu yatawula Chapanga ndi unofu wa jola mukwilumba na Yesu Kilistu, Bambu wetu.

7

Chindu cha kwiwula mungalilu ya kwiheta

¹ Valongu vangu, pangajila hoshu damufi-manyi afi, kwanongwa nguvahimulila vandu yivamanyili Malawu. Malawu vakumtavala mundu chipindi chosi cha ngalilu.

² Kwa chilangushilu, mdadala yahetiwili akuwopiwa na Malawu chipindi chosi bambu mundu paghava akali mnofu, lakini bambu

mundu pasova mdadala ayu akuwopiwa kandi ha na Malawu.

³ Topi mdadala ayu patyanga na mlulumi wingi chipindi bambu mundu akali hela mnofu, dakemiwi muwoni, lakini bambu mundu pasova daghavi pekesu mumalawu na pahetiwa na mlumi wingi akuva muwoni kandi ha.

⁴ Wuwula wula mwavalongu vangu, yumwi wuwowu musova kwa Malawu kwanongwa yumwi muva lubali lwa mvili wa Kilistu. Ponopa muva va mweni yashukushiliwi kwa yivasovili ili tuweshi kuveleka fivelekwa finofu kwanongwa ya Chapanga.

⁵ Nongwa patwikalagha chimvili hela, dobukelu ya kugola sambi yakuvilishiwi na Malawu, yagolili chichuku mumivili yetu na kubena fivelakwa fya njifwa.

⁶ Lakini ponopa tuva pekesu mufiwopu fya Malawu, kwanongwa tusova kwa chilongu chila chitugolili yufwi tuvi vavanda. Ponopa tukukimbanikila ngalilu ya shonu ya Mfuki Mng'alili, kwanongwa ha ya yila ngalilu ya dahili ya Malawu yiyandikiwili.

Malawu na sambu

⁷ Wuli, topi tudeti kucha Malawu ndi sambu? Ng'odu! Lakini ngajila Malawu, nenga ninga-manyili ng'odu sambu chindu liki. Leki Malawu vangadetili ng'odu, "Kotoo kudobukela," ninga-manyili ng'odu nongwa liki tukudobukela fya wafu.

⁸ Kwa kukovikela lilawu ali, sambu yapatili wilyambi wa kuyimusha kila ndambu ya

dobukelu sha wafu mugati yangu. Pangajila Malawu sambu ndi chindu chisovili.

⁹ Chipindi chimochi nenga ndaveli mnofu na ndayikalili kutali na Malawu, lakini Malawu pavesili, sambu yashukukili,

¹⁰ na nenga ndasovili. Topi Malawu vayilateyi kuyegha unofu, kwa nenga vayegha njifwa.

¹¹ Nongwa, sambu yapatili fwasi yigayiliwili na Malawu ava, yijanga na kung'ulagha.

¹² Topi, Malawu veni ndi vang'alili na amuli yeni ndi ng'alili, ndi ya ugoleki na nofu.

¹³ Wuli, chindu chinofu chiyegha njifwa? Ng'odu! Yiva naha, sambu yiyegha njifwa kupitila chindu chinofu. Topi, kwa njila ya lilawu, sambu yikulangushiwa kuva sambu munu.

Shoshu gati ya yufwi

¹⁴ Tumanya kucha Malawu ndi va chimfuki, lakini nenga wa chimfuki ha, njuwusiwa kuva mvanda wa sambu.

¹⁵ Manya ha chigola, nongwa chila chidayila kugola ngugola ha, ila chila chindichinyekwa ndi ngugola.

¹⁶ Topi, payiva ngugola ng'odu ngimu wudayila, ayi yikumanyisha kucha vala Malawu va nyanyi.

¹⁷ Topi nenga ndimweni ha yigolili chindu achi, lakini sambu yivelili mugati yangu ndi yigola nenga goli.

¹⁸ Manya kucha kwahela chindu chinofu mugati ya nenga, ngimu ya wundu wangu. Kwanongwa, ngudayila kugola chindu cha nyanyi, lakini nguvesha ha kugola.

¹⁹ Badili ya kugola chila chindu chinofu chidayila, ngugola chila cha wafu chingajila kudayila nenga.

²⁰ Topi, leki ngugola chila chidayila ng'odu nenga, ayi yikumanyika kucha nenga ha yigola afi, ila yila sambu yiveli mugati ya nenga ndi yikugola afi.

²¹ Topi manya kucha kuna chindu chikugola chichuku. Ngudayila kugola chindu chinofu, lakini nguyiwona kucha chila chiveli cha wafu ndi chishawula nenga.

²² Mugati nakamu ya ndima yangu ngusekilela kugola Malawu va Chapanga.

²³ Lakini nguwona kuna chindu chikugola chichuku mukuvili yangu, yivalimbana na mahala vangu. Topi vakugola ndivi mvanda wa Malawu va sambu yivagola fichuku mukuvili yangu.

²⁴ Pishu! Nenga mundu ningajila seku! Ghani danowoli nenga mumvili awu wa njifwa?

²⁵ Ngumulumba Chapanga yagola afi kwa deha ya Bambu wetu Yesu Kilistu!

Ayi ndi ndambu ya nenga, kwa luhala lwangu ngukimbanikila Malawu va Chapanga, lakini kwa mvili wangu nguvakimbanikila Malawu va sambu.

8

Kwikala kwa liwovi lya Mfuki Mng'alili

¹ Ponopa kwahela highilu kwa vala mungalilu yawu vayilumba na Yesu Kilistu.

² Kwa ndambu ya Malawu va Mfuki yayegha unofu kwa kuyilumba na Yesu Kilistu, vangombola mu Malawu va sambu yiyegha njifwa.

³ Chapanga agolili liki mumalawu vamupili Musa vawesha ha kugola kwanongwa ya usosuvafu wa chiwundu. Chapanga amulayishili mwana waki yaveli na mvili ngimu yufwi yitovelili na sambu, ili ayitashi na sambu na mweni ayu ayilapilili sambu.

⁴ Chapanga agolili nahawu ili Malawu vaweshi kukwila nakamu mugati ya yufwi yitwikala, ngimu ya liwovi lya chiwundu ha, ila ngimu ya liwovi lya Mfuki Mng'alili.

⁵ Nongwa vala yivayikala ngimu ya njimba wuyidayila vakulongushiwa na hoshu sha njimba. Lakini vala yivayikala kwa kwidumba Mfuki Mng'alili, vakulongushiwa na hoshu sha Mfuki.

⁶ Hoshu sha njimba sikuyegha njifwa, lakini hoshu sha Mfuki Mng'alili sikuyegha unofu na kusika.

⁷ Kwanongwa yayikala na hoshu sha njimba ndi chimdwama wa Chapanga, akuvapikana ha Malawu va Chapanga, wala aweshi ha kupikana.

⁸ Vandu yivajumila kugola yifidayila njimba vaweshi ha kumunowesha Chapanga

⁹ Leki yumwi yimwikala pamukombikesha fila yifidayila mvili, na mukukovikela fya dayila Mfuki, leki Mfuki wa Chapanga akwikala mugati yenu. Yoyosi yangajila Mfuki wa Kilistu, ayu wa Kilistu ha.

¹⁰ Leki Kilistu paghava mugati yenu, hata leki njimba shenu sisova kwanongwa ya sambu, kwa

yumwi Mfuki Mng'alili ndi unofu kwanongwa mugoliwa kuva goleki.

¹¹ Payiva Mfuki wa Chapanga yamushukushili Yesu Kilistu munjifwa akwikala mugati ya yumwi, dalowoli njimba shenu sivelili munjifwa, dagoli nahawu kwa deha ya Mfuki yayikala mugati yenu.

¹² Topi, valongu vangu, tukotoo kutavaliwa na njimba.

¹³ Leki pamwikala kukovikela ngimu wuyidayila njimba ya chiwundu nakaka damusovi. Lakini, kucha kwa deha ya Mfuki Mng'alili mukufiwulagha findu fyenu fya wafu fimugola, topi, damunani.

¹⁴ Vosi yivalongushiwa na Mfuki wa Chapanga ndi vana va Chapanga.

¹⁵ Kwanongwa mwamuyangili ha mfuki muna kuvataya yumwi uvanda na kuvataya ungalimesu, ila mumuyanga Mfuki munakuvagola yumwi vana va Chapanga na kwa kupitila Mfuki Mng'alili ayu, yufwi tukumkema Chapanga "Tati"

¹⁶ Na Mfuki Mng'alili mweni akusitovilela ndima shetu kucha yufwi ndi vana va Chapanga.

¹⁷ Topi, kwanongwa yufwi vana va Chapanga, datupokeli na kuhala sangi shosi Chapanga shavavikilili vandu vaki na datuvi pamu mumbala ayi na Kilistu, ila patuva pamu mugobuleku na Kilistu, datuvi pamu wuwu muukomi waki.

Ukomi wuyisa awu

18 Nguwona kucha kugobuliwa kwa chipindechi cha ponopa chindu ha leki patulinganisha na wula ukomi dawuvi kwa yufwi.

19 Filumbi fyosi fikuvetela kwa dobukelu Chapanga avagubutulili vana vaki.

20 Kwanongwa filumbi fyavikiwili muusosuvafu nakamu, kwa kudayila fyeni ha ila yaveli nahawu ngimu wadayila Chapanga. Hata naha tuva na shuvililu,

21 kwanongwa ayi lijuva limu filumbi dafilowuliwi muuvanda wa kuwola, ili fivi pamu muupekesu mkomi wa vana va Chapanga.

22 Kwanongwa tumanya kucha mbaka ponopa, filumbi fyosi fikughayanika kwa lihingili likomi ngimu ya mdala palela.

23 Filumbi afi weka ha, hata yufwi yituelili na ayu Mfuki Mng'alili, yavelili wa kwaa mufupu sha Chapanga na yufwi wuwowu tukung'ong'uteka mugati yetu, patuvetela tugoliwi vana va Chapanga na njimba shetu sigombuliwi.

24 Kwa shuvililu ayi yufwi tugombuliwa. Lakini shuvililu ayi kwa hela mana payiva ya hela mana nongwa tukuyiwona yila shuvililu. Kwa nongwa ghani yashuvilila chila chachiwona kala?

25 Leki shuvililu yila yituelili tukalihela kuyiwona, topi, tukuyivetela kwa uwunilifu.

26 Wuwula wula, Mfuki Mng'alili akututanga muusosuvafu wetu. Nongwa tumanya ha fitudayiliwa kuluva, lakini mweni Mfuki akutudadavila kwa Chapanga kwa lishu lya kung'ong'oleka lingajila chifwani.

²⁷ Na mweni Chapanga yalola mbaka mugati ya ndima sha vandu, akumanya hoshu sha ayu Mfuki, kwanongwa Mfuki Mng'alili ayu akuvadavila vandu va Chapanga ngimu wadayila Chapanga.

²⁸ Tumanya kucha, mufindu fyosi Chapanga fyagola fichuku fya nyanyi pamu na vosi yivamtama, ndi vala yavakemili kucha wayilatili mweni.

²⁹ Kwa nongwa ava yavashawulili kukandila pakwandi ndi yavatapulili ili vayifwani na mwana waki vavi vakwaa muvalongu vatan-galili.

³⁰ Topi, vala yivashawulili kala Chapanga ndi ava yavakemili, na ava avakemili ndi ava avagolili kuva goleki, na ava avagolili kuva goleki ndi ava vavelili pamu muujumu waki.

Ndamilu ya Chapanga kwa vandu

³¹ Muafi, tudeti liki? Leki Chapanga kava mwambu wetu, ghani yawesha kutulimba?

³² Chapanga kamukanisha ha mwana waki wa paweka, ila amtawulili kwanongwa ya twavosi yufwi. Leki kagoliwa nahawu, wuli, datusangili ng'odu findu fyosi finofu?

³³ Ghani davahighi vagoleki va Chapanga? Chapanga mweni akwivayitasha fivavifyili!

³⁴ Ghani davahighi? Kwahela! Nongwa Yesu Kilistu ndi yasovili, pambeli kashukuka kufuma kwa yivasovili na kayikala mwambu wa mlilu wa Chapanga. Mweni akutudadavila!

³⁵ Ghani yawesha kutubava na utami wa Kilistu? Wuli, tabu, awu siki, awu kuteshiwa

awu njala, kusakaliwa, awu mgoha, kumbi liki njifwa?

³⁶ Kucha Mayandiku Vang'alili wuvadeta, Kwanongwa ya yuwi tukutuvilila njifwa pamusi na pamihi,

“Tukugoliliwa kucha fungami wa kusinjiwa.”

³⁷ Lakini mufindu afi fyosi, tupata uweshi mkomi kwa utangi waki mweni yatutamili.

³⁸ Nongwa manya nakaka kucha kwahela chindu chiweshwa kutubava na utami waki, wala njifwa, wala unofu, wala makungu, wala liwovi lingi lya kumbindi, wala yifibwituka ponopa afi, wala fila dafibwituki pambeli, wala amuli,

³⁹ wala mlima wa kumbindi, wala wa pasi chalamuku. Kwahela chilumbi chochosi dachiweshi kutubava na utami wa Chapanga mu Yesu Kilistu Bambu wetu.

9

Chapanga na vandu vaki

¹ Ngudeta nakaka, ngudeta udesi ha ndiy-ilumba na Kilistu. Natilu yangu yikulongushiwa na Mfuki Mng'alili akung'ombela chilongu achi wuwowu.

² Chidayila kudeta ndi achi, ndina lung'ongu lukomi na mundima mukuluma ngajila chifwani mundima yangu,

³ kwanongwa ya valongu vangu yivavelili njimba na mwasi wangu! Lekim yingavelili kwa fwayida yawu, ngadayilili kulapiliwa na kubaviwa na Kilistu.

⁴ Ava ndi vandu va Isilaeli Chapanga yavashawulili vavi vana vaki, vavapamu

muukomi waki, kayilagha na veni vapokela Malawu vaki, udadawu wa nakaka na jangi shaki.

⁵ Veni ndi vayisukulu va vagogolu, mweni Kilistu, ndambu ya uwundu waki, wufuma mulukolu lwawu. Chapanga yatavala fyosi, ajumiwi jola! Yina.

⁶ Kucha ngudeta ngimu jangi ya Chapanga yighalambuka ha, nongwa vandu vosi va Isilaeli ndi yivashawuliwili na Chapanga ha.

⁷ Kucha valelwa vosi va Ibulahimu ndi vana va Chapanga nakaka ha. Ila, kucha wuvadeta mayandiku vang'alili, "Valelwa vaki davafumi kwa Isaka."

⁸ Tukuwasha kudeta, vala yivawonikili chimvili ndi vana va Chapanga ha, ila vala yivawonikili kwa jangi ya Chapanga ndi davakemiwi vana vaki.

⁹ Nongwa jangi yeni ndi ayi, "Chipindi cheni dang'uyi na Sala dapati mwana mlumi."

¹⁰ Kandi kucha afi weka hela ha, ila na Lebeka wuwowu dapati mambila kwa tati yumu, ndi Isaka mbuyi wetu.

¹¹⁻¹² Ili Chapanga awoneki kucha kana upkesu wa kushawula, hata vakalihela vala valongu kuwoneka na vakalihela kumanya chinofu na cha wafu, Lebeka awombiliwili kucha yula mwana soli damkimbanikili yula chambelu. Topi lushawu lwa Chapanga lukuva ngimu ya jangi yaki mweni, figoli fya mundu ha.

¹³ Kucha Mayandiku Vang'alili wuvadeta, "Yakobi ndamtamili, lakini Isawu ndamunyekwili."

¹⁴ Topi, tudeti liki? Wuli, Chapanga kalemwa haki? Ng'odu!

¹⁵ Nongwa amuwombilili Musa, “Dandimuwoneli lusungu mundu yoyosi yindimtama, dandimuwoneli lusungu mundu yoyosi yindimdayila.”

¹⁶ Ponopa fyosi fikudayila lusungu lwa Chapanga, nguvilishilu ha awu ngimu wadayila mundu ha.

¹⁷ Nongwa Mayandiku Vang'alili vakudeta naha kwa Fwalawu, “Ndakugolili mutwa ili kwa deha ya yuwi, uwesu wangu wumanyiki na litawa lyangu lilanduliwi mlima wosi.”

¹⁸ Yiva nakaka kucha Chapanga akumuwonela lusungu yoyosi yadayila kuwoniwa lusungu na padayila kumgola mundu ghavi muchichuku akugola nahawu.

Chifuki na lusungu lwa Chapanga

¹⁹ Pamongapa dawudashi, “Payiva filongu afi fiva nahawu, Chapanga akuweshwa wuliwuli kulola uvifyi wa mundu? Ghani akuweshwa kuvalimba matami vaki?”

²⁰ Yuwi kuva ghani mbaka yeshi kumudasha Chapanga? Chiyungu chikuweshwa kumudasha muwumbi waki: “Nongwa liki, kugola nahawu nenga?”

²¹ Muwumbi akuweshwa kuugolela uganga ngimu wadayila mweni na kuwumba fiyungu fivili kwa uganga wuwula wula, chimu cha kugolela ndundamilu na chimonga cha kugolela findu fingajila ndundamilu.

²² Nahawu ndi kucha wagolili Chapanga. Akadayileyi kulangusha chifuki chaki na kulangusha uwesu waki. Topi, aveli na seku ngomi pavavayi-wunishila vala yavayilatili chifuki chaki, yivadayiliwili kuyanangiwa.

²³ Wuwula akadayileyi kulangusha kutangala kwa ukomi waki watupungulili yufwi yitovelili natilu ya lusungu lwaki, yufwi yatutandili kala kuuyanga ukomi waki.

²⁴ Nongwa yufwi ndi vala vaatukemili, gati ya Vayawudi weka ha ila wuwowu kufuma gati ya vangutungu va Vayawudi.

²⁵ Ayi yiva ngimu wuyideta muchitabu cha mbuyi wa Chapanga Hoseya,
 “Vala yivavelili ‘vandu vangu ng’odu’
 dandivakemi, ‘Vandu vangu!’
 Na yula yindimdayila ng’odu
 dandimkemi, ‘Mundu yindimtama’

²⁶ Na pala pavawombiliwili,
 ‘Yumwi vangu ha’
 apa davakemiwi,

‘Vana va Chapanga yavelili mnofu.’ ”

²⁷ Na mbuyi wa Chapanga Isaya, akuvalandulila lishu likomi vandu va Isilaeli, “Hata leki chileli cha Isilaeli vatangala kucha muhanga wa muluwongu, vadokwa hela davalowuliwi,

²⁸ nongwa, Bambu dagoli yivi kalopu highilu yaki ya nakaka kwa mlima wosi.”

²⁹ Kucha mbuyi wa Chapanga Isaya walongulili kudeta, “Kucha Bambu wa mangandawu angatulekishili ha vamu va chileli cha Isilaeli, tungavelili kala kucha wula Sodoma na Gomola.”

Aku Chapanga avagwijushili na motu vandu vosi.

Vandu va Isilaeli na Chilongu cha Nyanyi

³⁰ Topi tudeti liki? Vangutungu va Vayawudi vangajila kusaka ugoleki, vasangiliwa kuva vagoleki kwa deha ya ujumilwa,

³¹ na Vayisilaeli yivavasakili Malawu va ugoleki, vapatili ha.

³² Nongwa liki? Kwanongwa vayidumbilili fivagolili badili ya kuyidumba ujumilwa. Vayikwalili pambindi ya ligonguveli lya kuyikwala

³³ kucha wuvadeta Mayandiku Vang'alili, "Loli, damiki ligonguveli aku Sayuni lyeni, dalivagoli vandu vayikwali vawi.

Lakini yamujumila datayiwi soni ha!"

10

¹ Valongu vangu, ndima yangu yikudayila Vayawudi vayangu vosi valowuliwi. Na ngu-vadadavila kwa Chapanga.

² Nguweshwa kutovilela kwanongwa yawu kucha vana nguvilishu ya kumsaka Chapanga, lakini nguvilishu ayi yigoleka muumanyi wa nakaka ha.

³ Nongwa vamanya ha ndambu ya Chapanga yavagola vandu vavi vagoleki na vayesha kukanda ndambu yawu veni na vayijumilili ha deha ayi ya Chapanga ya kuvagola vavi vagoleki.

⁴ Nongwa kwisa kwa Kilistu, Malawu avagolili vavi, ili vosi yivajumila vavi vagoleki.

Ugombola kwa vosi

⁵ Mumilandu ya kuva goleki kwa kukombikisha Malawu, Musa ayandikili naha, “Mundu yagola yifidayila Malawu dayikali kwa ndambu ya fila fyagola.”

⁶ Mayandiku Vang'alili mumilandu ya kuva goleki kwa deha ya ujumilwa vakudeta naha, “Mukotoo kwidasha ghani dakweli mbaka kumbindi kwa Chapanga?” Ayi yina mana ya kumsunusha Yesu Kilistu pasi.

⁷ “Yumwi damudashi ng'odu kucha, Kilistu dasunuki mbaka pasi ya mlima?” Ayi yina mana kumjabula Yesu kufuma kumambi.

⁸ Mayandiku Vang'alili vakudeta naha, “Lulayilayi alu lwa Chapanga luva pabehi na yuwi, luva pamulomu yaku na mundima yaku.” Na weni ndi chila chilongu cha ujumilwa wutuwindula.

⁹ Leki pawudeta kwa mlomu waku kucha Yesu ndi Bambu na kujumila mundima yaku kucha Chapanga amushukushili kumambi, dawulowoki.

¹⁰ Ujumili mundima yaku, ugoliwi goleki na kwa mlomu waku, deti ulowuliwi.

¹¹ Mayandiku Vang'alili vakudeta, “Mundu yamjumila datayiwi soni ha.”

¹² Chilongu achi chivahela lushawu kwa Vayawudi na Vagiliki. Bambu ndi Bambu wa vandu vosi na mweni msangi munu kwa yivam-luva.

¹³ Kwanongwa Mayandiku Vang'alili vakudeta, “Mundu daamkemi Bambu ili amtangi alowuliwi.”

¹⁴ Topi, davamdavi wuliwuli leki vamjumilili

ng'odu? Na davamdavi wuliwuli kunu vakali-hela kupikana filongu fyaki? Kandi davapikani wuliwuli filongu fyaki leki kwahela mlandula?

¹⁵ Na vandu davalanduli wuliwuli leki kwahela mundu yavalayishili? Kucha wuvadeta Mayandiku Vang'alili. “Ndi chilongu chivayilili munu kwisa kwa vala yivalandula Chilongu cha Nyanyi!”

¹⁶ Lakini vosi vachiyanga ng'odu achi Chilongu cha Nyanyi. Mbuyi wa Chapanga Isaya adetili, “Bambu, ghani yalujumilili lulayilayi lwetu?”

¹⁷ Topi, ujumilwa wukufuma kwa kupikana unjagila na unjagila wukufuma mukulandula chilongu cha Kilistu.

¹⁸ Lakini ngudasha, Wuli, vapikana ng'odu unjagila awu? Yina, vawupikanilili, kucha Mayandiku Vang'alili wuvadeta. Lishu lyawu likwila mlima wosi, filongu fyawu fikwila mbaka mumbelu ya mlima.

¹⁹ Musa adashili kandi, wuli, yikuweshikana kucha vandu va Isilaeli vamumanyili ng'odu? “Dandivagoli vawoni weyi kwa vandu vangajila kuva vanamlima, dandivagoli muvi na maya kwa vandu va mlima wa vapufi.”

²⁰ Kandi mbuyi wa Chapanga Isaya, adetili ngajila lyogha milandu ya Chapanga, “Vala vangajila kunzaka vambata, ndiyilangusha kwa vandu vangajila kudashik-isha filongu fyangu.”

²¹ Lakini kwilata vandu va Isilaeli akudeta naha,

“Pamusi posi ndaholushili mawoku vangu kuvayanga vandu vavifyi na vangajila kujumila.”

11

Lusungu lwa Chapanga kwa vandu va Isilaeli

¹ Topi, nguvadasha, wuli, Chapanga kavalema vandu vaki? Ngodu! Ndimweni baha Mwisilaeli, chileli cha Ibulahimu, kabila lya Benjamini.

² Chapanga kavalema ng'odu vandu vaki yivavashawulili kukandila dahili. Mukukum-buka wuvadeta Mayandiku Vang'alili vamuyilatili mbuyi wa Chapanga Eliya paghaveyi akumung'ong'utekela Chapanga kwanongwa ya vandu va Isilaeli:

³ “Bambu, vavawulagha vambuyi vaku na kubowola fyalu fyaku. Yisighalili nenga weka na veni vakudayila ha ndivi na unofu!”

⁴ Wuli, Chapanga amuyangulili liki? Amuwombilili, “Ndiyivikila vandu elufu saba vanga-jila kumujuma Baali.”

⁵ Topi, ayi ndi yaveli wuwu chipindi achi cha ponopa, kwaveli vandu vadokwa yivasighalili Chapanga avashawulili kwa usangi waki.

⁶ Lekhi yingavelili kwa usangi, yiva kwanongwa ya fivagola ha, pamongapa usangi wungaveli usangi kandi ha.

⁷ Ponopa, wuli? Chindu chila vandu va Isilaeli chivachisakeyi vachipata ng'odu, lakini vosi yivashawuliwili vachipata. Vamonga vadin-dashiwa,

⁸ kucha wuvadeta Mayandiku Vang'alili, “Chapanga kasigola ndima shawu kuva sisitapa,

na mbaka nalelu vaweshi ha kulola kwa mesu
vawu
wala kupikana kwa majeji vawu.”

⁹ Na Dawudi kadeta,
“Hungu shawu sivi mtambu wa kuvawomesha,
vawi na kutovangiwa.

¹⁰ Mesu vawu vatayiwi chisi
vakotoo kulola.

Miwongu yawu yigongumbali kwa tabu sha
majuva vosi!”

¹¹ Topi, ngudasha, wuli Vayawudi vayik-
wala mbaka vayaghamila chalamuku? Ng'odu!
Kwanongwa ya wafu wawu ugombola wuvay-
isila vangutungu va Vayawudi, ili Vayawudi
vavawoneli weyi.

¹² Vifyu sha Vayawudi sigola usangi mkomi
wa mlima na kuyangila kwa usangi mkomi kwa
Vangutungu va Vayawudi. Topi nakaka munu
kucha unakaka wawu dawugoli usangi mkomi
munu chipindi Vayisilaeli pavayikungasha vosi.

Kugombuliwa kwa vangutungu va Vayawudi

¹³ Topi, ponopa nguvawombela yumwi
vangutungu va Vayawudi, kwanongwa nenga
ndiva ndundami kwa vangutungu va Vayawudi,
ngwidumba ngimbanikilu yangu,

¹⁴ ili ng'weshi kuvagola vanamlima vayangu
vavawoneli weyi yumwi, ili ng'weshi kuvalowola
vamu gati ya veni.

¹⁵ Nongwa kukaniwa kwawu kwagolili mlima
wujovishiwa na Chapanga, dayivi wuliwuli
chipindi pavajumiliwa na Chapanga? Yivasovili
davashukuki!

¹⁶ Payiva chipandi cha kwaa cha libumunda chivikiwa nyanyi kwa kutawuliwa kwa Chapanga, libumunda lyosi livikiwa kala kwa kutawuliwa kwa Chapanga. Payiva mikigha ya mibiki yitawuliwa kwa Chapanga na mitafyi yaki wuwowu dayitawuliwi kwa Chapanga.

¹⁷ Leki mitafyi yimu ya miseyituni yadumuliwili kula kuchiwunga na pala paliveyi liseyituni, litafyi limonga lya miseyituni dasi lyatuliwilili. Na yumwi vangutungu va Vayawudi ndi ali liseyituni dasi, ponopa mukuva pamu muliwovi na minwana ya miseyituni kuchiwunga.

¹⁸ Topi, mukotoo kuvabedala vala yivadumuliwili kucha mitafyi! Leki kuna cha kuyifunila, mukumbuki kucha yumwi ha yimugola mikigha, ila mikigha ndi yikuvagola yumwi.

¹⁹ Lakini dawudeti, "Mitafyi yadumuliwili ili nenga nduliwi mahali paki."

²⁰ Yina! Yadumuliwili kwanongwa yangajila ujumilwa, ila yuwi ukuwoloka kwa ujumilwa waku. Lakini kotoo kuyijuma ila mutili.

²¹ Kwanongwa payiva Chapanga kavawonela lusungu ng'odu Vayawudi yivavelili kucha mitafyi pakwandi, wuli, ukucha dakuwoneli lusungu yuwi?

²² Loli, topi, ndambu Chapanga wavelili msangi na mkali. Mweni mkali kwa vala yivawili na msangi kwa yuwi pawuva ukuyendilela kuva muusangi waki leki naha ng'odu na yuwi ukudumuliwa wuwowu.

²³ Na Vayawudi ngawuwowu, vangajila ujumilwa, davatuliliwi kandi, nongwa Chapanga kana uwesu wakuvatulila kandi.

24 Yumwi vangutungu va Vayawudi nakaka muva kucha mitafyi ya miseyituni dasi, lakini aku muwushiwa, mutuliliwa muchiwunga cha miseyituni mahali payumwi ha. Lakini, Vayawudi vava kucha mseyitumi kuchiwunga na dayivi chilongu chipusu munu kwaveni kutuliliwa kandi mulibiki lyawu lileli.

Kulowoka kwa vandu va Isilaeli

25 Valongu vangu, ngudayila mumanyi unakaka awu wufisikili mukotoo kwijuma. Umakuluhi wa Vayisilaeli wavelili wa chipindi hela, mbaka vangutungu va Vayawudi pavamfikila Chapanga.

26 Nahawu ndi mlima wosi wa Isilaeli dawulowuliwi, kucha Mayandiku Vang'alili wuvadeta.

“Mkombola dayisi kufuma Sayuni,
daawuwushi wafu wa chileli cha Yakobi.

27 Dagoli lilaghanu lyangu na veni
chipindi pandisiwusha sambu shawu.”

28 Kwanongwa vakuchilema Chilongu cha Nyanyi, Vayawudi vava vachimdwama va Chapanga, lakini fwayida yenu yumwi vangutungu va Vayawudi. Lakini, kwanongwa vashawuliwili vakali vaghanja va Chapanga kwanongwa ya vambuyi vawu.

29 Chapanga akughalambula ha hoshu shaki kwa vala yavashawulili na kuvapa fupu shaki.

30 Pakwandi yumwi mwamulekili Chapanga, lakini ponopa mupata lusungu lwaki kwanongwa veni vamuleka.

³¹ Wuwula wula kwa lusungu lwaki lumu-sangiliwili yumwi, Vayawudi vakumlema Chapanga ponopa ili na veni vapokeli lusungu lwa Chapanga.

³² Kwanongwa Chapanga kavawopa vandu vosi muuvifyi wawu ili aweshi kuvawonela lusungu vosi.

Chapanga ajumiwi

³³ Ulundamali na luhunja na luhala lwa Chapanga lukomi munu! Sungu shaki sikulembisheka ha na deha shaki sikumanyika ha! Kucha wuvadeta Mayandiku Vang'alili.

³⁴ “Ghani yasimanyili hoshu sha Bambu? Ghani akuweshwa kuva mjowesha waki?”

³⁵ Awu ghani yatawulili tanila chindu kwa Chapanga,

hata aweshi kuhombiwa kandi chindu achi?”

³⁶ Kwanongwa findu fyosi filumbiwa na mweni, fyosi fiva kwa uwesu waki na kwanongwa yaki. Ukomi wuvi kwa mweni hata jola! Yina.

12

Ngalilu ya muundumi wa Chapanga

¹ Ponopa, valongu vangu, leki Chapanga ndi muna lusungu lutangalili, nguvawombela kwa ndima yosi, mutawuli njimba shenu kwa Chapanga kucha litambiku livelili na ling'alili na linowesha. Ayi ndi deha yenu nakaka ya kujuma.

² Mukotoo kukombikesha ngalilu ya mlima awu. Chapanga agoli avaghalambuli mugati yenu kwa kusighalambula hoshu shenu. Apa ndi

damuvamanyi matami va Chapanga na kumanya chilongu chinofu, chimunowesha na chikwilili.

³ Kwa fupu ya usangi yanyimbili Chapanga, nguvawombela mwavosi yumwi, mukotoo kuyi-wona kucha chindu chikomi munu pitu yimu-velili. Hoshu shenu sikotoo kuva ngomi kujumba chigelu cha ujumilwa ngimu Chapanga wakupili yuwi.

⁴ Mvili wuna fisingu fitangalili, kila chisingu na chichuku chaki.

⁵ Wuwula wula hata leki yufwi tutangala, tuva mvili wumu kwa kwilumba na Kilistu na mundu ndi chisingu cha muyaki.

⁶ Topi, tuva na fupu yitangalili kulinga usangi wutugayiliwili. Muna fupu ya Umbuyi agoli chichuku ngimu ya ujumilwa waki.

⁷ Muna fupu ya undumi agoli undumi. Na muna fupu ya kuwula awuli.

⁸ Muna ngimbaniku ya fupu ya kuvakola mawoku vayaki agoli nahawu. Muna kumupa monga chavelili nachu agoli nahawu kwa usangi. Muwolukela awolukeli kwa nguvilishu na yula muna kugola chilongu cha lusungu agoli kwa cheleli.

⁹ Utami wenu wuvi ngajila ufyangu wowonda. Muchinyekwi chindu chochosi cha wafu, mukoli fya nyanyi.

¹⁰ Mwitami mwaveni kwa mwaveni na kila mundu amwiholi tanila muyaki kwa ndundamilu.

¹¹ Mukotoo kuhogoya, mugoli chichuku kwa nguvilishu na muvi na ndima ya kumukimbanikila Bambu.

¹² Musekileli kwanongwa muna shuvililu, muvi vakuyiwunishila mumisayisayi yenu na kudadava majuva vosi.

¹³ Muvatangi vandu va Chapanga kwa fila fivadayila. Muvayangi vahenja kwa usangi.

¹⁴ Muvanemeli vosi yivavasulumu yumwi, muvaluvili usangi na mukotoo kuvalapila.

¹⁵ Musekileli pamu na yivavelili na seku, mulili pamu na yivalila.

¹⁶ Mwikali kwa kujova yumwi kwa yumwi, mukotoo kufitama fikomi, ila muyikuvilishi na fidokwa. Mukotoo kwihola kucha muna luhunja munu.

¹⁷ Mukotoo kugola lugotu kwa findu fya wafu kwa findu fya wafu. Mukamuli filongu fya nyanyi kwa vandu vosi.

¹⁸ Kucha wumuweshwa kwa mwambu wenu, muvi na kusika kwa vandu vosi.

¹⁹ Valongu vangu yindivatamili, mukotoo kugola lugotu, mumulekeli Chapanga chilongu achi, nongwa Mayandiku Vang'alili vakudeta, "Kugola lugotu achi chichuku cha nenga, nenga dagoli lugotu, akudeta Bambu."

²⁰ Nendu ya afi, Mayandiku vakudeta, "Chimd-wama waku paghava na njala, mupi filivi, paghava kayumilwa mupi chilandi. Kwa kugola naha ukumgola apati chindipa chikomi kucha makala va motu yivavelili pambindi ya mutwi waki."

²¹ Kotoo kujumila kulemwa na wafu ila uwuweshi wafu kwa usangi.

Kuvajumila vakomi va mlima

¹ Kila mundu avapikanishi vakomi va mlima, kwanongwa uwesu wosi wukufuma kwa Chapanga na yivavelili vakomi Chapanga avashawulili.

² Yalimba uwesu wa vakomi akulimba fyalayishili Chapanga na vala yivagola nahawu vak-wiyeghela highilu vaveni.

³ Kwanongwa vatavala vakugola chipwembu ha kwa vandu vasangi, ila kwa vandu va wafu. Leki, ukudayila ukotoo kumtila mundu yaveli mkomi. Goli fya usangi dakujumi.

⁴ Nongwa veni vandumindumi va Chapanga yivagola fichuku fya nyanyi kwa fwayida ya umweni. Lakini pawugola wafu dawumtili kwanongwa nakaka kana uwesu wa kukugola chochosi. Mweni ndi ndumindumi wa Chapanga, akuvalangushila chifuki chaki vala yivagola findu fya wafu.

⁵ Ponopa, kuvayitikila vakomi va mlima, kwanongwa ya kutila chifuki cha Chapanga ila wuwowu kwanongwa natilu yikudayila nahawu.

⁶ Kwanongwa yiyi yumwi mukusumuliwa mbiya, nongwa vakomi va mlima ndi vandumindumi va Chapanga yavakimbanikila yumwi.

⁷ Mumupi kila mundu chayilatili, mundu yasumula mbiya na asumuli mbiya, yasumula asumuli yayilatili, kutundamiwa, atundamiwi.

Kuyitama chiwulongu

⁸ Mukotoo kuva na nongwa kwa mundu, ila nongwa ya kuyitama yumwi kwa yumwi. Yamutama mjofi waki kakombikesha Malawu.

⁹ Malawu ndi ava:
 “Kotoo kugola uwoni,
 kotoo kuwulagha,
 kotoo kudobukela.”

Na simonga shosi, siva Mulilawu limu hela,
 “Mtami mwawu ngimu wuwitama umweni.”

¹⁰ Yamutama mjofi waki akumgolela wafu ha.
 Topi, utami ndi kukwila kwa Malawu.

¹¹ Nendu ya afi yumwi mumanya tuva
 chipindi liki, ponopa ndi chipindi cha kuyimuka
 mung'onju, ponopa ulowowu wetu wuva pabehi
 munu pitu chipindi chila patukandeyi kujumila.

¹² Mandandu vakupela na pamusi samba kuva.
 Topi, tuyasili kutali milandu yosi ya chisi, tukay-
 itoleli fidumu fya ngesha.

¹³ Na twikali kwa ndundamilu ngimu wuyiday-
 iliwa chipindi cha pamusi na unjayila ha, wala
 wafu na uwoni, wala ndewu na weyi.

¹⁴ Bambu wetu Yesu Kilistu ghavi yingwa yenu
 na mukotoo kwikimbanisha kandi na dobukelu
 shenu sha mvili na kuyinowesha.

14

Kotoo kumuhigha mlongu waku

¹ Mumulibushili kayenu mundu yavelili mso-
 suvafu muwujumiliwa, lakini mukotoo kulim-
 bana na mweni kwa hoshu shaki mweni.

² Vandu vamonga ujumilwa wawu ukuvaju-
 misha kulya kila chindu, lakini vandu vengi
 ujumilwa wawu msosuvafu, akulya makolu va
 midasi hela.

³ Mundu yaghalya kila chindu akotoo kumube-
 dala yula yangajila kulya kila chindu na yula

yaghalya makolu dasi hela akotoo kumuhigha yula yaghalya kila chindu, nongwa Chapanga kavajumila.

⁴ Yuwi kuva ghani umuhighi ndumindumi wa mundu wingi? Pawoloka awu paghawa kamanya Bambu waki. Yina, dawoloki chimimi kwanongwa Bambu damuwoloshi chimimi, nongwa Bambu akuweshwa kumuwolesha.

⁵ Mundu akuweshwa kwihola kucha lijuva liwutunga litawuka munu pitu limonga, mundu wingi akuweshwa kuyihola kucha majuva vosi vava telatela. Kila mundu akovikeli luhala lwaki.

⁶ Yayihola lihungu lya lijuva liwutunga akugola lihungu ali kwanongwa ya kumjuma Chapanga na yula yaghalya filivi fiwutunga akugola nahawu kwa kumjuma Bambu kwanongwa akumlumba Chapanga. Wuwula yula yaleka kulya filivi fiwutunga akugola nahawu kwanongwa ya kumjuma Bambu na mweni wuwowu akumlumba Chapanga.

⁷ Nongwa kwahela mundu yoyosi gati ya yufwi yayikala kwanongwa ya mweni weka, wala kwahela yasova kwanongwa yaki mweni.

⁸ Leki patwikala tukwikala kwanongwa ya Bambu, patusova, tukusova kwanongwa ya Bambu. Topi, patwikala awu patusova, yufwi tuva vandu va Bambu.

⁹ Kwanongwa Kilistu asovili na ashukukili ili ghavi Bambu wa vavelili vanofu na yivasovili.

¹⁰ Topi, nongwa liki yuwi ukumuhigha mlongu waku? Na yuwi nongwa liki ukumubedala mlongu waku? Twavosi yufwi datuwoloki pawulongolu ya chigoda cha highilu ya Chapanga.

11 Mayandiku vakudeta,
 “Nakaka kucha wula wundiyyikala akudeta
 Bambu,
 kila mundu dandundamili,
 na kila mundu dajumi nenga ndi Chapanga.”

12 Ponopa kila mundu gati ya yufwi dadeti
 chindu chaki mweni kwa Chapanga.

Kotoo kuva ngwalu kwa mlongowu

13 Topi, tuyileki kuyihigha, ila tuwombanili
 tukotoo kuva ngwalu kwa mlengu awu kumu-
 gola ghawi mu sambu.

14 Kuva pamu na Bambu Yesu, ndiva na
 chiganu kucha kwahela chindu chiveli mwiku
 kulya, lakini mundu payihola kucha chindu chi-
 wutunga mwiku kulya, topi, kwa mweni chikuva
 nakaka mwiku.

15 Leki pawumung'ong'utesha mlengu waku
 kwanongwa ya chilivi chiwulya, topi, ngalilu
 yaku yikulongushiwa na utami ha. Ukotoo ku-
 jumila hata padokwa chilivi chaku chivi nongwa
 ya kumyaghamisha mundu wingi, Kilistu asovili
 kwanongwa ya mundu ayu!

16 Topi, mukotoo kujumila chindu chimuwona
 cha nyanyi chibedaliwi.

17 Mana wutwa wa kumbindi kwa Chapanga
 chilongu cha kulya na kulanda ha, ila ukwilata
 kuva na ugoleki, kusika na cheleli yiyeghiwa na
 Mfuki Mng'alili.

18 Yamukimbanikila Kilistu nga nahawu aku-
 munowesha Chapanga na kujumiliwa na vandu.

19 Ponopa tufikamuli filongu fiyegha kusika na
 fikututanga kujenga ujumilwa.

²⁰ Topi, kotoo kuvifya chichuku cha Chapanga kwanongwa ya malimbu va filivi. Filivi fyosi ukuweshwa kulya, lakini nyanyi ha kulya filivi dafimugoli mundu ayikwali awili mu sambu.

²¹ Nyanyi ngiba kuleka kulya nyama, kulanda difwayi, awu kugola chindu chiweshwa kumugola mlongu waku ayikwali ghawi.

²² Topi, kamulili chiwujumila gati ya yuwi na Chapanga waku. Kanemiliwa mundu yula yalamula chindu cha kugola, akwilimba ha natilu yaki.

²³ Lakini mundu yaveli na hoshu mufilivi fyaghalya, mani paghalya akuhighiwa, kwanongwa natilu ya chindu chaki chagola chiva muujumilwa ha. Na chindu chingajila chiganu muujumilwa ndi sambu.

15

Muyileki kuyitama mwaveni

¹ Yufwi yitudindalili muujumilwa, tukudayiliwa kuvatanga vala yivavelili vasosuvafu vadindali mumisayisayi yawu. Tukotoo kwitama twaveni weka hela.

² Kila mundu akudayiliwa kumunowesha mjofi waki kwa usangi ili aweshi kwidindasha muujumilwa.

³ Nongwa Kilistu kayitama mwene ha, ila yaveli kucha wuvadeta Mayandiku, "Bedalu shosi sivakupili yuwi simbata nenga."

⁴ Nongwa fyosi fiyandikiwili, fiyandikiwa kutuwula yufwi ili twiwunishili na cheleli yitupata Mumayandiku Vang'alili ili tushuvilili.

⁵ Chapanga yavelili chiganu cha kwiwunishila na cheleli yosi, avasangili yumwi muvi na chiganu chimu ngimu chilangushilu waki Yesu Kilistu.

⁶ ili yumwi mwavosi, kwa natilu yimu na lishu limu mumujumi Chapanga Tati wa Bambu wetu Yesu Kilistu.

Chilongu cha nyanyi kwa vandu vosi

⁷ Topi, muyilibushili kwanongwa ya ukomi wa Chapanga kucha Kilistu vavalibushililili.

⁸ Topi, nguvawombela Kilistu ndi mtangi wa Vayawudi ili alangushi unakaka wa Chapanga na jangi ya Chapanga yavajangili vambuyi vetu fivi,

⁹ ili na vangutungu va Vayawudi vamujumi Chapanga kwanongwa ya lusungu lwaki. Kucha wuvadeta Mayandiku Vang'alili,

“Ponopa dandikujumi yuwi gati ya vandu va milima.

Dandisisomoli jumu sha litawa lyaku.”

¹⁰ Kandi Mayandiku vakudeta,

“Musekileli yumwi vangutungu va Vayawudi, musekileli pamu na vandu vaki.”

¹¹ Kandi,

yumwi vangutungu vosi va Vayawudi “Mumjumi Bambu,

na vandu vosi mumujumi mweni.”

¹² Kandi mbuyi wa Chapanga Isaya adetili,

“Dawoneki lindombwana mulukolu lwa Yesi,

na mweni davatawali vangutungu va Vayawudi vosi

na davamushuvilili.”

13 Topi, Chapanga yavelili chiganu cha dumbilu, ili avamemeshi cheleli yosi na kusika kufumila na ujumilwa wenu, ili shuvililu yenu yiyongisheki kwa liwovi lya Mfuki Mng'alili.

Ngimbaniku ya Pauli

14 Valongu vangu, nimweni baha ngujumila nakaka kucha yumwi wuwowu mumema usangi, luhala losi na mukuwasha kwiwula mwaveni.

15 Lakini ndivayandikila apa na pala mubaluwa ayi ngajila lyogha, ili ndivakumbushili findu fiwutunga. Gola nahawu kwanongwa ya usangi wasangilili Chapanga,

16 ya kuva ndumindumi wa Yesu Kilistu kwa vangutungu va Vayawudi. Ali likudayila nenga mtambika kuchilandula Chilongu cha Nyanyi cha Chapanga ili vangutungu va Vayawudi vavi litambiku lijumiliwili na Chapanga, litambiku ling'alishiwili na Mfuki Mng'alili.

17 Topi, pandiyilumba na Yesu Kilistu, nguwe-sha kuyidumbila chichuku changu kwanongwa ya Chapanga.

18 Ngugela ha kudeta chindu chingi ila chila hela Yesu Kilistu chagolili kwa nenga ili vangutungu va Vayawudi vajumili, kagola nahawu kwa filongu na kugola,

19 kwa liwovi lya mihilu na miwujawuja na kwa liwovi lya Mfuki wa Chapanga. Topi, kwa kuyenda kila mahali, kukandila kula Yelusalemu mbaka Iluliku, ndichilandula kwa chiganu Chilongu cha Nyanyi cha Kilistu.

20 Majuva vosi ndiyilata kuchilandula Chilongu cha Nyanyi kosi kula litawa lya Kilistu likali hela

kupikanika, ngotoo kujenga lusiki kwa mundu wingi.

²¹ Kucha wuvadeta Mayandiku Vang'alili,
“Vandu vosi vangajila kuwombiwa filongu fyaki davaloli,
na vala vangajila kupikana davamanyi.”

Pauli akwitanda kuvatyangila vandu va mbwani ya Loma

²² Kwanongwa ayi ndakanishiwili myanja yitangalili kuyisa kwa yumwi.

²³ Lakini ponopa malila chichuku changu mbembu asi na kwanongwa myaka yitangalili ndiyilata kwisa kwa yumwi,

²⁴ Ngushuvilila kugola nahawu ponopa, ningadayilili kuvawona pandiva mumwanja wa kuyenda Sipaniya na kupata utangi kwa yumwi kwa mwanja awu kusekilela kupata chipindi cha kuva na yumwi.

²⁵ Lakini ponopa nguyenda kuvakimbanikila vandu va Chapanga kula Yelusalemu.

²⁶ Nongwa vandu yivamjumilili Chapanga va aku Makedoniya na Akaya valamula kutawula mchangu wawu kuvatanga vandu va Chapanga yivavelili vagaju aku Yelusalemu.

²⁷ Veni valamula kugola nahawu, lakini nakaka ayi yavelili chichuku chawu kwa vala. Nongwa payiva vandu va milima yingi vava pamu muusangi sha ndima sha Vayawudi, na veni wuwowu kuvakimbanikila Vayawudi kwa findu fya mlima.

²⁸ Pagolili kala chichuku achi na kuvagayila mchangu awu kwanongwa ya veni, dandivatyangili yumwi pandiva mumwanja kuyenda Sipaniya.

²⁹ Manya kucha panyisa kwa yumwi dandivayegheli sangi sheni sha Kilistu.

³⁰ Topi, valongu vangu, nguvawombela kupitila Bambu wetu Yesu Kilistu na utami wuyeghiwa na Mfuki Mng'alili, mungamuli mawoku mudadavila kwa Chapanga.

³¹ Mudadavi ng'uki apa finofu kwa vala vamonga yivangajila kujumila yivavelili Uyawudi ili ngimbanikilu aku Yelusalemu yijumiliwi na vandu va Chapanga yivavelili aku.

³² Topi, Chapanga paneka, dang'weshi kwisa kwa yumwi kwa ndima ya cheleli, ngapumulili pamu na yumwi.

³³ Chapanga yavelili chikandilu cha kusika ghavi na yumwi mwavosi! Yina!

16

Jambu ya Pauli kwa vandu

¹ Ngudayila kumumanyisha kwa yumwi muhaja wetu Foibi yavelili ndumindumi mulipinga lya vandu yivamjumilili Kilistu aku Kenikilea.

² Mumuyangi kwanongwa ya Bambu kucha wuvayilata vandu va Chapanga. Mumtangi chadayila kwa yumwi, kwanongwa mweni aveli msangi munu kwa vandu vengi na kwa nenga wuwowu.

³ Nguvajambusha Piliska na Akula bambu mundu na vagola chichuku vayangu muundumi wa Yesu Kilistu.

⁴ Veni ngalilu yawu yavelili musayisayi kwanongwa ya nenga. Vakudayiliwa kulumbiwa, kufuma kwa nenga weka ha, ila wuwowu kufuma mumakanisa va vangutungu va Vayawudi.

⁵ Jambu yangu wuwowu kwa lipinga lya vandu yivamjumilili Kilistu litang'anikila kayawu.

Jambu yangu yimonga yimfikili ghanja wangu Epaniyeto yavelili wa kwaa mumkowa wa Asia kumujumila Kilistu.

⁶ Mujambushileyi Maliya yagolili chichuku kwa nguvilishu kwanongwa yenu.

⁷ Mujambushileyi na Andiloniku na Yuniya Vakilistu vayangu yivawopiwili pamu na nenga muchijaka, veni vakumanyika munu gati ya vandundami, kandi vavelili vanongulela nenga kuva Vakilistu.

⁸ Jambu yangu yimonga yimufikili Ampiliatu, ghanja wangu mukwilumba na Bambu.

⁹ Jambu yangu yimonga yimufikili Alubanu, mgolafichuku myangu muundumi wa Kilistu, wuwowu mujambushileyi na ghanja wangu Staku.

¹⁰ Mujambushileyi Apeli yaveli ujumilwa waki wawonikili kwa Kilistu. Jambu yangu yimonga kwa vosi yivavelili kayaki Alisitubulu.

¹¹ Jambu yangu kwa Helodiyana, yituwonikili mumlima wumu na kwa vandu vosi yivavelili mukaya ya Nalisiyusi yivavelili pamu na nenga mu Bambu.

¹² Mujambushileyi Tulufena na Tulufosa yivagola chichuku muundumindumi wa Bambu na ghanja wangu Pelisi yagolili fitangalili kwanongwa ya Bambu.

¹³ Mujambushileyi Lufu, mundu yashawuliwili na Bambu na mawaki aveli mawangu wuwowu.

¹⁴ Mujambushileyi Asunikilitusi na Filegoni na Helimesi na Patiloba na Helimasi na valongu vosi va chindima.

¹⁵ Mujambushileyi Filologasi na Yuliya, Neleya na muhaja waki, Olumpa pamu na vandu va Chapanga vosi yivavelili pamu na veni.

¹⁶ Muyijambushi kwa nonelu ying'alili achi ndi chilangushilu cha utami. Vakavajambusheyi vandu kufuma lipinga lya vandu yivamjumilili Kilistu.

Malaghililu va mwishu

¹⁷ Valongu vangu, nguvaluva mukotoo kuvafifa vosi yivakandishili ndilingu na kuvagola vandu vamonga vavifyi mawuli vavalayili. Muyivavali na vandu ava,

¹⁸ kwanongwa vandu ngimu ava vakumkimbanikila ha Bambu wetu Kilistu, ila vakukimbanikila mida yawu veni. Kwa filongu fyawu finowili na vakudeta kwa lishu lya kusiva vakuyaghamisha ndima sha vandu vanofu.

¹⁹ Kila mundu kapikana ujumilwa wenu na muva nongwa ya seku yangu. Nguvaluvila muvi na luhunja mumilandu ya usangi na pangajila kuva na mbatiwa mufilongu fya wafu.

²⁰ Chapanga yavelili chikandilu cha kusika dakelwi ha kumubajanga Lijangavandu pasi ya mawulu venu.

Usangi wa Bambu wetu Yesu Kilistu muvinayu.

²¹ Timotewu, mgola chichuku muyangu, akuvajambusha. Wuwula wula Lukiu, Yasoni na Sosipetili vanamlima vayangu, vakuvajambusha. Vakuvajambusha kwa litawa lya Bambu.

²² Nenga Telitiu, yinyandika baluwa ayi, ngu-vajambusha kwa litawa lya Bambu.

²³ Akuvajambusha Gayu mwenikaya wangu, pamu na lipinga lya vandu yivamjumilili Kilistu lyosi yivatang'anikila kayaki. Ilastu, mukamula mbiya wa mbwani ayi, pamu na Kolindu, vakuvajambusha.

²⁴ Nemusi ya Bambu wetu Yesu Kilistu muvi nayu mwavosi. Yina.

Dadavilu ya mwishu ya kumjuma Chapanga

²⁵ Topi, ponopa tumujumi Chapanga! Mweni akuweshwa kuvadindasha Muchilongu cha Nyanyi cha Yesu Kilistu chinandulili na yila mbwepu yigubutuliwili na yivelili yiififa kwa myaka yitangalili yipitili.

²⁶ Lakini ponopa unakaka awu wugubutuliwa kwa njila ya mayandiku va vambuyi va Chapanga na alayishili Chapanga wa jola wuwonikili mumilima yosi ili vosi vaweshi kujumila na kukombikesha.

²⁷ Kwa mweni Chapanga yavelili weka hela muna luhunja, wuvi ukomi kwa deha ya Yesu Kilistu, jola na jola! Yina.

Lilaghanu Iya Shonu
The New Testament in the Ndamba language of
Tanzania

copyright © 2014 The Word for the World and Pioneer Bible Translators

Language: Ndamba

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Word For The World

Ndamba & The New Testament in Ndamba

This translation, published by The Word for the World Bible Translators and Pioneer Bible Translators, was published in 2014.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact The Word for the World Bible Translators at www.twftw.org.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

305bc77f-198f-5a79-803d-345305ed81b7